

Regionalna odznaka krajoznawcza „**KRZYŻE I KAPLICZKI KAMIENNE NA ZIEMI KŁODZKIEJ**” ustanowiona przez kłodzki oddział PTTK, można ją zdobywać od 1X 2017 r.

Aby zdobyć odznakę, należy dotrzeć do miejsc, w których zlokalizowane są kamienne krzyże (20) i kapliczki (9) wymienione w regulaminie odznaki.

KRZYŻE I KAPLICZKI KAMIENNE NA ZIEMI KŁODZKIEJ			
KRZYŻE KAMIENNE		KAPLICZKI KAMIENNE	
1.	Batorów/Szczytna	1.	Batorów (ok. Rogacza)
2.	Czerwieńczyce	2.	Gorzanów
3.	Duszniki/Graniczna	3.	Huta
4.	Dzikowiec	4.	Jaszkowa Dolna
5.	Gorzanów	5.	Jaszkowa Górna
6.	Kłodzko	6.	Konradów
7.	Kłodzko	7.	Łężyce Górne (Łężno)
8.	Krosnowice (2)	8.	Ponikwa
9.	Lewin Kłodzki	9.	Trzebieszowice
10.	Międzylesie		
11.	Nowy Waliszów		
12.	Nowy Waliszów		
13.	Poręba		
14.	Radochów		
15.	Stójków (Łądek-Z.)		
16.	Szalejów Dolny		
17.	Wambierzyce		
18.	Wolibórz		
19.	Żelazno		

Podstawę weryfikacji i przyznania odznaki stanowi KRONIKA ODZNAKI prowadzona przez ubiegającego się o odznakę, w której należy udokumentować dotarcie do wymaganych obiektów. Potwierdzeniem takim może być np. zdjęcie na tle krzyża lub kapliczki. Innym potwierdzeniem terenowym może być pieczęć instytucji, sklepu, itp. funkcjonujących w pobliżu danego obiektu.

Ziemia Kłodzka, zwana niegdyś **Zakałkiem Pana Boga**, obfituje niezliczoną ilością krzyży, kapliczek i figur świętych wykonanych z różnorodnego materiału. Najwięcej z tych, które się zachowały, zostały wykonane w XIX wieku, ale są też starsze: z XVIII, XVII, a nawet XVI wieku. Zaliczamy do nich:

- krzyże przydrożne - Pasje (najliczniejsze)
- kapliczki słupowe

- kapliczki domkowe
- figury i kolumny Maryjne
- mini kalwarie – grupy Ukrzyżowania
- kapliczki naziemne Męki Pańskiej
- wizerunki Trójcy Świętej
- figury świętych: św. Jana Nepomucena, św. Floriana, św. Anny, św. Józefa
- Piety
- nisze kultowe
- **krzyże kamienne, tzw. krzyże pojednania, wcześniej nazywane krzyżami pokutnymi** i pod taką nazwą widnieją na wielu mapach turystycznych i w licznych opracowaniach.

Zdobycie odznaki wiąże się z dotarciem do tych starych krzyży i kapliczek kamiennych, których istnienie przypisywane jest dawnemu prawodawstwu oraz obyczajowości, tradycji starogermańskiej.

Krzyże pojednania (niem. Sühnekreuze), stawiane, czy raczej finansowane były przez sprawców zabójstw na podstawie umowy kompozycyjnej (pojednawczej). Ugoda była zawierana podczas rozprawy i zobowiązywała zabójcę m.in. do wystawienia krzyża lub kapliczki – materialnego znaku pojednania z rodziną ofiary. Prawo to obowiązywało od pocz. XIV do poł. XVI wieku, tj. do ustanowienia nowego prawodawstwa w 1532 r. Wówczas to cesarz Karol V Habsburg wprowadził skodyfikowane prawo karne uchwalone przez Sejm Rzeszy (Constitutio Criminalis Carolina, zwane potocznie Carolina, skrót:CCC). Wówczas umowy kompozycyjne straciły znaczenie, jednak zwyczaj stawiania krzyży przetrwał dłużej.

W Europie znajduje się ok. 7000 takich obiektów, w Polsce ok. 700, a na Dolnym Śląsku ok.500 . **Najstarsza znana umowa kompozycyjna z terenów Śląska pochodzi z 1305 r. i dotyczy krzyża kamiennego w Stanowicach koło Strzegomia.**

Aby stwierdzić, iż dany obiekt ma związek z dawnym prawem, należałoby to udowodnić istnieniem umowy kompozycyjnej. Żadnemu obiektowi na Ziemi Kłodzkiej nie można przypisać takiej umowy (dotychczas takiej nie odnaleziono). Dlatego też bardziej uprawnionym jest posługiwanie się określeniem ***kamienne krzyże i kapliczki***.

Są to obiekty wykonane z miejscowego kamienia: piaskowca, zlepieńca, granitu, gnejsu; proste w swojej formie; usytuowane w bardzo różnych miejscach, często trudne do odnalezienia. Z każdym z nich – jak mówi przekaz – związane jest jakieś (najczęściej) tragiczne wydarzenie.

Kamienne krzyże i kapliczki stawiano od średniowiecza do czasów współczesnych. Są to: pomniki dawnego prawa, krzyże szczytowe, stawiane przy mostach, latarnie umarłych w

formie krzyża, krzyże w miejscach straceń, graniczne, pamiątkowe – fundowane przez rodzinę w miejscu śmiertelnego wypadku.

Stawiane były w miejscu rozebranego kościoła, na pamiątkę klęski żywiołowej (powódź, dzuma), przy murach cmentarnych, w pobliżu granicy, na skwerze, na prywatnej posesji, przy głównej drodze w miejscowości, przy leśnej ścieżce, itp. Na niektórych z nich można odczytać szczegółowe opisy tragicznego wydarzenia, np. na krzyżach: w Lesicy, w lesie pomiędzy Szczytną a Batorowem. Na innych można dostrzec wyryte kształty miecza, szabli, włóczni – być może narzędzia zbrodni lub atrybuty zawodu ofiary. Z pewnością wygląd otoczenia poszczególnych obiektów ulegał znaczącym zmianom na przestrzeni wieków.

Na terenie Ziemi Kłodzkiej istnieje jeszcze jeden kamienny krzyż, tzw. **krzyż Marty** wykuty w skałce piaskowcowej. Umiejscowiony jest na obszarze Parku Narodowego Gór Stołowych poza szlakiem turystycznym, dlatego aktualnie niedostępny dla turystów (planowane jest przez Park doprowadzenie do Niego szlaku dojściowego). Krzyż ten został wykonany w 1644 r. przez rodzinę ofiary, 16 lat po tragicznym zdarzeniu. Wg wykutego gotykiem napisu: ***W roku 1628 dnia 19 marca morderczym sposobem została zabita cnotliwa panna Marta Gorgi w wieku 15 lat ślubna córka kamieniarza ze wsi Ratno Górne. Niech Bóg będzie dla niej łaskawy, Amen.*** Na lewym boku inskrypcja: ***1644 Chwalebnego zmartwychwstania,*** na prawym: ***O Boże daj jej zbawienie.***

Opracowała na podstawie dostępnej literatury Marta Wodecka-Duda